

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente 's-Hertogenbosch
T.a.v. de vergunningverlener
Postbus 12345
5200GZ 's-Hertogenbosch

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

DSO-verzoeknummer

079615842571 GZG
Mariapaviljoen

Onze referentie

1485303

Uw referentie

Datum 07 maart 2024
Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Naam Complex GZG - Mariapaviljoen
Adres Burgemeester Loeffplein 70
Postcode/plaats 5211RX 's-Hertogenbosch
Gemeente/provincie 's-Hertogenbosch; Noord-Brabant;
Monumentnummer 522430

Geacht college,

Op 10 januari 2024 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 4.32 lid 1 onder b, van het Omgevingsbesluit (Ob). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning daarom te verlenen met daaraan verbonden de volgende voorschriften:

- In de stukken te borgen dat de uitvoering van de werkzaamheden plaats zal vinden volgens de uitvoeringsrichtlijnen van de ERM, en tevens uitvoeringsdetails voor de te herstellen kozijnen toe te voegen;
- De detaillering van de hekwerken verder uit te werken;
- Een definitief installatieontwerp ter beoordeling toe te voegen aan de stukken;
- Inzichtelijk te maken welke consequenties de aanpassing van de kapconstructies in de vier kappen op de hoeken van het gebouw heeft voor de monumentale waarde;
- Een legplan en technisch gegevens voor de plaatsing van zonnepanelen aan te leveren.

Daarnaast adviseer ik om, vanwege de omvang van het project, als onderdeel van de herbestemming van het gehele GZG-complex, een begeleidingscommissie in te stellen, zodat de RCE ook tijdens de uitvoering indien noodzakelijk de gemeente van advies kan voorzien. Deze begeleidingscommissie kan tevens bovengenoemde voorschriften toetsen. Voor het aan te helen metselwerk,

voegwerk en pleisterwerk en de te vervangen leien adviseer ik een monster en proefstuk voor te leggen aan deze begeleidingscommissie, in ieder geval voor de beeldbepalende locaties, evenals voor het aan te brengen vacuümglas en achterzetbeglazing.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

De aanvraag betreft de herbestemming en restauratie van het Mariapaviljoen, onderdeel van het GZG-complex. Op 15 november 2022 is door de RCE een positief preadvies uitgebracht. Op 27 februari 2024 zijn de plannen door de architect toegelicht, waarbij naast de RCE ook de gemeente aanwezig was. Op 28 februari 2024 heeft er met de gemeente locatiebezoek plaatsgevonden.

Motivering

Het bij het Groot Ziekengasthuis behorende Mariapaviljoen, dat bestemd was voor patiënten met besmettelijke ziekten, is gelegen aan de westzijde van het ziekenhuisterrein. Het gebouw werd in 1915 opgetrokken naar ontwerp van architect J. Vrijman. Het paviljoen vertoont elementen van de Chaletstijl en de Overgangsstijl. In de jaren zeventig van de twintigste eeuw werd het Mariapaviljoen in gebruik genomen als polikliniek. Hierbij werd het aan de noordoostzijde uitgebreid met een éénlaags aanbouw. Het Mariapaviljoen bezit cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het paviljoen vormt een herinnering aan het van oorsprong middeleeuwse ziekenhuis, dat zich richtte op de verzorging van de armere bevolking van 's-Hertogenbosch. Voorts vormt het gebouw, als paviljoen voor patiënten met besmettelijke ziekten, behorend bij een groot ziekenhuiscomplex, een illustratie van een typologische ontwikkeling. Het Mariapaviljoen bezit architectuurhistorische waarde door de bijzondere detaillering en het materiaalgebruik. Het paviljoen bezit ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Groot Ziekengasthuis, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het Mariapaviljoen is van belang vanwege de gaafheid van het exterieur. Tot slot is het paviljoen van belang vanwege typologische en functionele zeldzaamheid.

De plannen voor de herbestemming en restauratie van het Mariapaviljoen zijn zorgvuldig doordacht en van hoge kwaliteit. Gezien de omvang van het project richt ik mij in onderstaande advies alleen tot die onderdelen waarbij nog vragen of opmerkingen zijn. In algemene zin ben ik zeer positief over de voorliggende aanvraag.

Een uitwerking van de hekwerken ter plaatse van de entree van de woningen in de linker- en rechterzijgevel en de dakterrassen ontbreekt nog. Ik adviseer om deze aan de stukken toe te voegen. Geadviseerd wordt om de hekwerken bij de dakterrassen zover mogelijk terug te leggen vanaf de gevel (hoewel de mogelijkheden hier beperkt zijn gezien de aanwezigheid van vensters in de zijgevels).

In de vier kappen worden slaapkamers voor de woningen opgenomen. Hierbij wordt de kapconstructie aangepast en verstevigd. Uit de stukken wordt niet duidelijk op welke wijze dit gebeurt en welke consequenties dit heeft voor

(onderdelen) van de kap. Ik adviseer om dit inzichtelijk te maken in de stukken, zodat het plan op dit onderdeel beoordeelt kan worden.

Na verwijdering van de latere aanbouw in de linker zijgevel worden twee voormalige vensteropeningen ingevuld als blindnis met siermetselwerk. Hierachter bevindt zich in de nieuwe situatie een toiletgroep. Hoewel ik geen principieel bezwaar heb tegen deze oplossing, adviseer ik collegiaal om te onderzoeken of de indeling van de plattegrond hier ruimte biedt om de voormalige vensteropeningen opnieuw (al dan niet deels) in te zetten voor het toelaten van daglicht in deze ruimten.

Ik adviseer positief op het voornemen om zonnepanelen te plaatsen op het platte dak van de opbouw, ervan uitgaand dat de hellingshoek van de panelen zodanig is dat deze niet zichtbaar zijn vanuit het openbaar gebied. Ik adviseer het legplan en technische informatie toe te voegen aan de stukken.

In algemene zin adviseer ik om in de stukken te borgen dat de uitvoering van de werkzaamheden geschiedt conform de geldende uitvoeringsrichtlijnen van de ERM. Dit wordt uit de stukken nog onvoldoende duidelijk. Daarnaast adviseer ik om voor de te herstellen kozijnen duidelijke werktekeningen op te stellen.

Op dit moment is nog geen definitief installatieplan beschikbaar, met daarin de positie, afmetingen en kleuren van dak- en geveldoorvoeren, de positie en afmetingen van buitenunits en het leidingverloop. Om de impact hiervan op het monument te kunnen toetsen ontvang ik deze stukken graag ter advisering. Met de nu beschikbare informatie kan ik hierover nog geen definitief advies geven.

Het kleurenschema voor interieur- en exterieur dient nog te worden vastgesteld. Ik adviseer om kleurhistorisch onderzoek te laten verrichten, en de uitkomsten hiervan als uitgangspunt te nemen voor het te kiezen kleurenschema.

Door de gemeente is voorgesteld om een begeleidingscommissie in te stellen waarin een afgevaardigde van de afdeling Erfgoed en op afroep een van de adviseurs van de RCE zitting in heeft. Ik kan mij in dit voorstel vinden. Het periodiek inplannen van werkbesprekingen waarin alle werkzaamheden die betrekking hebben op de monumentale aspecten kunnen worden doorgenomen is daarbij vereist.

Voor het aan te helen metselwerk, voegwerk en pleisterwerk en de te vervangen leien adviseer ik een monster en proefstuk voor te leggen aan deze begeleidingscommissie, in ieder geval voor de beeldbepalende locaties. Hiervoor is het belangrijk om de keuzes zorgvuldig af te wegen wordt bij het baksteenherstel bijvoorbeeld gebruik gemaakt van een nieuwe baksteen die wordt bijgekleurd de bestaande gevel hersteld worden. Ook adviseer ik om een proefopstelling te maken van de toepassing van vacuümglas en achterzetbeglazing alvorens tot uitvoering bij alle vensters over te gaan. Hoewel geen onderdeel van deze aanvraag wordt aandacht gevraagd voor de landschappelijke inrichting van het terrein na herbestemming van het gehele complex. Een uitgewerkt inrichtingsplan zie ik graag tegemoet.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift verleende omgevingsvergunning

Graag wijs ik u op de verplichting in artikel 10.22a van het Omgevingsbesluit om de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap binnen een week na verlening van een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit een afschrift van de vergunning toe te zenden. Dit kan door toezending aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, via de Samenwerkingsfunctionaliteit van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,